

А. В. Єна

Ендеміки, Ендеми

ЕНДЕМІКИ, Ендеми (від грец. ἐνδημος – місцевий, тубільний) – види організмів або таксони вищих рангів, поширені в межах певної території. Поняття 1820 увів О.-П. Декандоль. Антонім – пандеміки (космополіти). За масштабом ареалу розрізняють локальні (напр., однієї гори або печери), вузькорегіональні (Укр. Карпат, Криму), широкорегіональні (Карпат., Пн.-Причорномор.), плюрирегіональні (Балкан., Сх.-Середземномор.) Е. Специфіка Е. краще проявляється на локальному та вузькорегіональному рівнях (вузькі Е.), які становлять облігатну стадію в еволюції кожного виду. Види, відсутні за межами країни, називають нац. Е.; феномен існування Е., а також їхню долю у флорі чи фауні певної території – ендемізмом. Формуванню вузьких Е. сприяють геогр. ізольованість, ландшафтна різноманітність, підвищення абсолют. висоти, аридизація клімату, специфічні субстрати, відкритість біоценозу, низька конкурентоздатність виду, стримувальна діяльність консортів. Розрізняють довгот., широт. та висот. градієнти ендемізму. За віком Е. класифікують на реліктові, або палеоендеміки (залишки давніх флор і фаун, які не мають споріднених форм, зокрема живі викопні, напр., Сх. Китаю – гінко дволопатеве – *Ginkgo biloba*, акваторії Коморських о-вів – латімерія Чалумни – *Latimeria chalumnae*), та молоді, або неоендеміки (виникли в недавні геол. часи і мають споріднені форми, напр. Е. Криму: волошка козяча – *Sentaurea carpina*, олень благородний кримський – *Cervus elaphus brauneri*). Вузькі Е. є найціннішою частиною біорізноманіття, тому потребують пріоритет. охорони. Дані про Е. використовують при аналізі генезису та еволюції екосистем і ландшафтів, природн. районуванні території, наук. плануванні госп. та природоохорон. заходів. Вагомий внесок у вивчення Е. в Україні зробили [Я. Дідух](#), [Б. Заверуха](#), [М. Клоков](#), [В. Чопик](#) та ін.

Рекомендована література

1. Чопик В. І. Високогірна флора Українських Карпат. К., 1976;
2. S. Anderson. Area and endemism // *Quarterly Review of Biology*. 1994. Vol. 69, № 4;
3. Єна А. В. Концепция эндемизма в ботанической географии // *УБОЖ*. 2004. Т. 61, № 4.

Бібліографічний опис:

Ендеміки, Ендеми / А. В. Єна // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-17869>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).